

A Magyar Honvédség megerősítő támogatása a déli jogi határzár határőrizeti feladataiban

SZÉNÁSI Imre¹

2015-ben rendkívüli bevándorlási hullám alakult ki, amely elérte hazánkat mint tranzitállamot is. A Magyarországra érkező menekültek száma jelentősen megnövekedett, ezért a magyar kormány határőrizeti célú ideiglenes kerítés létrehozásáról rendelkezett a magyar-szerb és a magyar-horvát határszakaszokon. A déli zöld határ teljes lezárása előtt azonban kiderült, hogy a rendőri erők nem képesek a határszakasz hatékony őrzésére, ahhoz igénybe kell venni a Magyar Honvédség erőit is a Rendőrség támogatására. Arra kerestem választ, hogy a honvédek a határőrizeti feladatra vezénylésük előtt és a feladat végrehajtása során milyen felkészítést kaptak, és a kiépített déli határzár határőrizeti feladatainak végrehajtásakor kivonásukig milyen tevékenységekben vettek részt. A hipotézisem az volt, hogy a katonák a határra vezénylésük előtt megfelelő felkészítést kaptak a kényszerítő eszközök használatára és a fegyverhasználati szabályokra.

A tanulmányban nyílt forrásokra támaszkodtam, mivel a Magyar Honvédség által kiadott parancsok és intézkedések nem nyilvánosak. Bemutattam a határzár kialakításának és a Magyar Honvédség erői odavezénylésének jogi hátterét is.

A Magyar Honvédség határőrizeti és rendvédelmi kiképzési színvonalának emelése érdekében javaslatot tettem a tiszti és altiszti hallgatók felkészítési programjába legalább egy szemeszter erejéig beemelni a felkészítést ezekre a feladatokra.

Kulcsszavak: Magyar Honvédség, határőrizeti célú ideiglenes kerítés, kiképzés, kényszerítő eszközök, illegális bevándorlás

Bevezetés

Dolgozatomban fel szeretném hívni a figyelmet egy eddig kevésbé kutatott témára, a déli határ határőrizeti feladatainak katonai aspektusára. Előttém már többen kutatták a déli határzár jogi és fizikai kialakítását és az ott felhasznált technikai eszközöket is.² Az általam feldolgozott szakirodalomban feltárták részlegesen a katonák feladatait is, azonban a katonák kiképzésének és kiképzettségének fontosságára még nem mutattak rá.

¹ Alezredes, doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Honvédtisztképző és Hadtudományi Kar, e-mail: imre.szenasi81@gmail.com

² KITANICS–PAP 2022; SZÉP 2022; KUI 2016.

A tanulmányban röviden bemutatom a 2015-ben kialakult rendkívüli bevándorlási hullám kialakulásának okait, majd ismertetem a déli (fizikai és jogi) határzár kialakítását, valamint annak rövid történetét. Áttekintem azt, hogy a honvédek milyen jogi szabályzók alapján hajtották végre a Rendőrség megerősítését, támogatását és működtek közre az államhatár őrzésében. Ezt követően bemutatom azt, hogy a 2015-től kiépített déli határzár határőrizeti feladatai során a katonák kivonásukig milyen feladatokban vettek részt, és milyen kényszerítő intézkedéseket, eszközöket használhattak jogszerűen. Érintőlegesen ismertetem a katonák általános egyéni és kötelekképzésének és felkészítésének jellemzőit. Megvizsgálom továbbá a katonák a határőrizetre mint speciális feladatra történő felkészítését, amelyet alapvetően a saját alakulataiknál, a határőrizeti feladatra történő vezénylésük előtt hajtottak végre, valamint a manőverszázadokba történő vezénylés utáni, helyszíni felkészítést és a szolgálatba lépés előtti eligazítást is.

A dolgozatban nyílt forrásokra támaszkodtam, mivel a hivatalos források (például a kiadott parancsok és intézkedések) nem nyilvánosak.

A hipotézisem az, hogy a katonák a határőrizeti feladatra történő vezénylésük előtt megfelelő felkészítést kaptak a kényszerítő eszközök használatára és a fegyverhasználati szabályokra.

A tanulmány végén javaslatot fogalmazok meg a már eddig is működő rendszer jobbá tételére, amellyel javítható lenne a Magyar Honvédség ez irányú felkészültsége hasonló feladat elrendelése esetén.

A déli (fizikai és jogi) határzár kialakítása és rövid története

2015-ben rendkívüli bevándorlási hullám alakult ki elsősorban a 2011-es „arab tavasz” forradalmainak, valamint a közel-keleti térség romló körülményeinek és az ezen a területen megerősödő, mindenekelőtt az al-Kaidához köthető al-Nuszra Front és Iszlám Állam terrorszervezetek (Szíria és Irak) térnyerésének eredményeképpen, de az afganisztáni háború miatt is nagyszámú menekült kelt útra Európa irányába. Az útnak induló tömegek egy jelentős részének célja a létbizonytalanságból való kitörés és a „nyugati” életszínvonal megközelítése volt.³

Minderre ráerősített a tömegkommunikáció is, elsősorban az akkori német kancellár, Angela Merkel 2015. augusztus 31-i⁴ beszédének méltán elhíresült, később a migránsok „szlogenjévé” váló szavai. Ezek a következőképpen hangzottak: „wir haben so vieles geschafft — wir schaffen das”, vagy röviden „wir schaffen das”,⁵ azaz: olyan sokat elértünk – meg tudjuk csinálni, vagy röviden: meg tudjuk csinálni, ez a német „befogadó kultúra”⁶ egyik sarokköve volt ebben az időszakban.

³ Migrációkutató Intézet 2015.

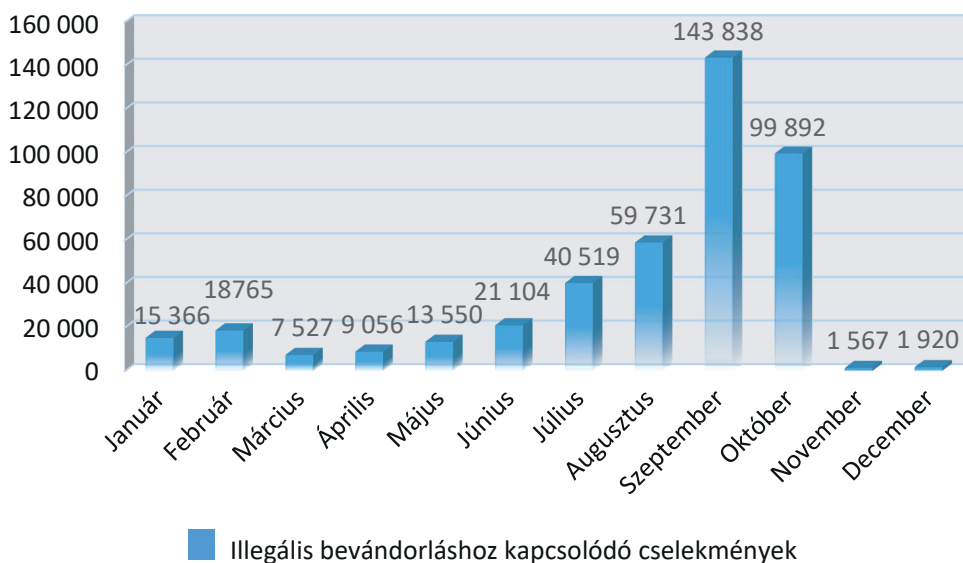
⁴ HEIBLER 2021.

⁵ phoenix 2015.

⁶ Willkommenskultur.

A menekültek számára ezután már nem csak a migráció szempontjából folyamatosan nagy nyomás alatt lévő Spanyolország és Olaszország volt kiemelt célpont. A hatékony európai uniós határvédelem⁷ hiányának eredményeképpen egy új, az eddigieknél biztonságosabban járható és jelentősen olcsóbb útvonal nyílt meg az illegális bevándorlók előtt.⁸ Ez az új útvonal Törökországon, Görögországon, Bulgárián, Macedónián, Szerbián és Magyarországon át vezetett Európa központi területei, az Európai Unió (de elsősorban Németország és Franciaország) felé. A megváltozott helyzet meglehetősen komoly kihívás elé állította az Európai Uniót, és jelentős feszültségekkel terhelte meg a bevándorlási kérdésekben és a migrációs politikában egyet nem értő egyes tagállamországok viszonyát.

A Magyarországra érkező menekültek száma a fenti okok hatására jelentősen megnövekedett. Az illegális határátlépések száma 2015-ben az 1. ábrán látható.

1. ábra: Illegális bevándorláshoz kapcsolódó jogellenes cselekmények száma a magyar határon 2015-ben

Forrás: a szerző szerkesztése a www.police.hu alapján

Ezért a Magyar Kormány a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében a megváltozott helyzetre való tekintettel 2015. június 17-i határozatában határőrizeti célú ideiglenes kerítés létrehozásáról rendelkezett,⁹ amely Magyarország déli határát (elsőként a magyar–szerb határszakasz) volt hivatott megvédeni a tiltott ha-

⁷ Államhatár rendjének védelme, BODA 2019: 28.

⁸ Migrációkutató Intézet 2015.

⁹ 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről.

tárátlépőkkel szemben. Ekkoriban a magyar–horvát, a magyar–szerb és a magyar–román határszakaszok az Európai Unió schengeni övezetének déli határai voltak, így valójában zárt és szigorúan őrzött országhatárnak számítottak.

A rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló kormányhatározat értelmében, az első időszakban a szerb–magyar és horvát–magyar határon (a természetes akadályok kivételével, például Dráva folyó) a határjeltől számított 10 méteres sávon belül¹⁰ a magyar oldalon körülbelül egy 175 km hosszú, 4 méter magas határőrizeti célú ideiglenes kerítés létesítésének előkészítése kezdődött meg, az előkészületi munkák a tervezett vonal teljes hosszában 2015. augusztus végére készültek el. Az államhatárt kísérő ingatlanokra vonatkozóan a jogi feltételeket az államhatárról szóló törvény módosítása teremtette meg.¹¹

A határszakaszon azonban a terepviszonyok változatossága miatt a határázár műszaki tartalma nem volt egységes, ami azt jelenti, hogy a különböző terepadottságok miatt a műszaki határázár kiépítése során többfajta megoldás alkalmazására volt szükség.

A szerb határ lezárása 2015. szeptember 15-én (2. ábra), míg horvát viszonylatban az ideiglenes biztonsági határázár (IBH) kiépítése 2015. október 16-án fejeződött be, ezzel valósítva meg a teljes déli határszakaszon a zöldhatár fizikai akadállyal történő lezárását.¹² Az ebben az időszakban kialakított egysoros kerítést később kiegészítették egy mintegy 3,5 méter széles, járőrözésre kialakított manőverúttal, majd pedig 2017 végéig egy újabb sor kerítéssel (okoskerítés).¹³ 2020-ban körülbelül 10 kilométer hosszan mélykerítés épült, az alagutak építésének megakadályozására.¹⁴ 2022 nyarán kezdődött meg a határkerítés megerősítése, az úgynevezett hattyúnnyakakat egy méterrel hosszabbították meg mindkét irányban, a kettő közé és alá is NATO-drót került, azért, hogy ne lehessen létrát a kerítésnek dönteni, és azon átmászni. Az átvágás megakadályozásának érdekében pedig betonacél síkhálót erősítettek a dróthálóra.¹⁵ A külső oldalon pedig kicserélték és bővítették a gyorstelepi-tésű drótkadályokat. A munka befejezését 2023 júniusában jelentették be.¹⁶

Mindezzel a határőrizeti rendszerben új technikai elemként jelent meg, és döntő változást eredményezett a szerb és a horvát viszonylatban az IBH telepítése és integrálása a határőrizeti rendszerbe.

¹⁰ 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat.

¹¹ 2015. évi CXXVII. törvény.

¹² KUI 2016: 118–129.

¹³ KITANICS–PAP 2022: 23.

¹⁴ Szűcs 2020.

¹⁵ Így erősítik meg a határázárát 2022.

¹⁶ Magyarország Kormánya 2023.

2. ábra: A szerb–magyar határon kiépített határkerítés

Forrás: SZABÓ–NÉMET 2015

Az illegális bevándorlással szembeni fellépés elősegítésének érdekében a Parlament a tiltott határátlépést 2015. szeptember 7-én a Büntető Törvénykönyv módosításával szabálysértésről bűncselekménnyé minősítette.¹⁷ A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet az Alaptörvény által nem szabályozott kvázi különleges jogrend.¹⁸

Természetesen a határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határázár, mint bármilyen más műszaki zár, mit sem ér az azt felügyelő és megerősítő, azt ellenőrizni és felügyelni képes „élőerő” vagyis a személyi állomány nélkül, amely képes az illegális határátlépők áthaladásának megakadályozására. A folyamatos személyes felügyelet még technikai eszközökkel (például stabil hőkamera) sem lehet kiváltani.¹⁹

A menekültválság első időszakában a Rendőrség a megnövekedett migrációs nyomás kezelését és a határőrizeti feladatainak ellátását elsősorban saját belső erőinek átcsoportosításával próbálta meg ellátni. A rendőrök létszáma és felszerelése azonban nem bizonyult elégségesnek a feladat végrehajtására.

2015 szeptemberében már a déli zöld határ teljes lezárása előtt kiderült, hogy a rendőri erők önmagukban nem képesek a határszakasz hatékony őrzésére, ahhoz igénybe kell venni a Magyar Honvédség erőit is a Rendőrség, dedikáltan a határren-

¹⁷ 2015. évi CXL. törvény, 31. §.

¹⁸ 2015. évi CXL. törvény. A válsághelyzet elrendelésének feltételeit a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény (Met.) ekkor beiktatott 80/A. §-a rögzítette.

¹⁹ BALLA–KUI 2017: 232.

dészeti kirendeltségek megerősítésére és támogatására. A katonák bevonása nélkül a kialakult helyzet hatékony kezelése nem valósulhatott volna meg.²⁰

A Parlament 2015. szeptember 21-én fogadta el azt a törvényt, amely lehetővé tette, hogy a Magyar Honvédség tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején, a rendőrséget megerősítve fegyverhasználati joggal működjön közre az államhatár őrzésében, az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedések végrehajtásában, valamint az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekmények elhárításában.²¹

Az együtt szolgálatot teljesítő rendőrök és katonák tevékenységének összehangolását a 15/2015. (IX. 14.) BM-HM együttes utasítás határozta meg, lehetővé téve, hogy a rendőrök „felkérést” intézzenek a katonáknak a jogszabályban meghatározott intézkedések foganatosítására.²²

A honvédek a határőrizeti feladataikat²³ a déli határon az MH Alföldi Ideiglenes Alkalmi Kötelék (MH AIAK) és megszüntetéséig MH Dunántúli Ideiglenes Alkalmi Kötelék (MH DIAK) parancsnoksága alatt látták el. Az MH DIAK megszűnése után a déli határőrizeti tevékenységben részt vevő manőverszázadok és az azokat támogató elemek közvetlen vezetési és irányítási feladatait a katonák határról történő kivonásáig az MH AIAK látta el.

A Magyar Honvédség Közös Akarat feladatnak nevezte el a közreműködést, közös vagy önálló feladatellátással a rendvédelmi erők igényei alapján – az MH rendelkezésre álló erőinek és képességeinek keretein belül – a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedések végrehajtásában, a válsághelyzettel érintett – kormányrendeletben meghatározott – megyék területén és légterében.²⁴

A honvédektől a déli határon az aktív műveleti szolgálatot 2022. december 29-én vették át a határvadászok.²⁵ Ebben az időszakban a katonák tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kezelésével kapcsolatos feladatait a 40/2019. (V. 31.) HM utasítás és az azt kiegészítő 11/2022. (III. 25.) HM utasítás szabályozta.²⁶

A déli (és jelenleg a keleti) határőrizeti tevékenységben a hivatásos és szerződéses katonák mellett a tartalékosok is jelentős szerepet vállaltak.²⁷

A Közös Akarat feladatba az építési munkálatokba bevont a manőver- és támogató erőkhöz beosztott katonák általában nem az anyaalakulataik laktanyáiból látták el a feladataikat. Az első időszakban az elhelyezésük a hódmezővásárhelyi és a kaposvári laktanyákban, valamint más, bérelt ingatlanokban valósult meg. 2017 márciusára készült el és adtak át négy határvédelmi bázist (HVB), amelyek megfelelő színvonalú elhelyezést és a védendő határszakaszhoz megfelelő közel-

²⁰ CHRISTIÁN 2017: 152.

²¹ 2015. évi CXLII. törvény; PETRUSKA 2019: 57.

²² 25/2015. (IX. 14.) BM-HM együttes utasítás.

²³ KUI 2021: 101.

²⁴ 40/2019. (V. 31.) HM utasítás.

²⁵ A határvadászok átvették a katonák feladatait a déli határon 2022.

²⁶ 40/2019. (V. 31.) HM utasítás, és 11/2022. (III. 25.) HM utasítás.

²⁷ Kell az erősítés a határra, készülnek a tartalékosok 2020.

séget, így a gyors reagálás lehetőségét is biztosították az ott elhelyezett állomány részére (a többi elhelyezési forma is megmaradt). A négy HVB Kelebián, Bácsalmáson, Madarason és Hercegszántón épült fel, kialakításukban nemzetközi segítség részeként osztrák műszaki alakulatok is részt vettek. A körülbelül 90 konténerből álló HVB-k egyenként mintegy 150 katonára elhelyezésére voltak alkalmasak. A személyi állomány négyágyas konténerekben lakott, amelyeket felszereltek elektromos fűtéssel és klímaberendezéssel is. A lakóegységek mellett rendelkezésre álltak mosdó, tusoló, teakonyha és mosókonyha, társasági helyiség, valamint konditerem elhelyezésére szolgáló konténerek is. A tervek alapján, amennyiben kapacitásbővítésre lett volna szükség, a HVB-k befogadóképessége bármikor a duplájára növelhető lett volna, egy emeletnyi konténer ráépítésével.²⁸ A határon szolgálatot teljesítő manővererőket természetesen a Magyar Honvédség logisztikai erői támogatták, mint például a Bácsbokodon települő Táborig Ellátó Pont, amely az ellátási körzetéhez tartozó határőrizeti szakaszon szolgáló katonák étkeztetéséről gondoskodott.²⁹ A többi logisztikai elem részletezésétől terjedelmi korlátok miatt jelen tanulmányban eltekintek.

A déli határázár a határőrizeti tevékenységet jelenleg a Rendőrség látja el a határvidékek aktív részvételével. A katonai állomány kivonása után a HVB-ket is átadták a részükre.

A határőrizeti feladatokba bevont honvédek felkészítése és feladatrendszere

Mielőtt rátérek a katonák feladatrendszerére, bemutatom a részt vevő állomány kiképzésének általános rendszerét és a honvédek felszerelését.

A Magyar Honvédség vonatkozásában a kiképzési feladatok végrehajtása két nagy csoportra osztható fel: egyéni és kollektív kiképzésekre. A kiképzés végére a különböző köteleknek el kell érniük a meghatározott képességcéljaikat. A képzés folyamata mindig az egyszerű feladatok végrehajtásával kezdődik és a komplex tevékenységekkel fejeződik be. Ami azt jelenti, hogy a kötelekkiképzésre csak a megfelelő szintű egyéni felkészítések és kiképzések végrehajtása után kerül sor.

Az egyéni kiképzési rendszer több elemből tevődik össze, amelyek az alapki-képzés, az egyéni általános katonai kiképzés, a szakalapozó kiképzés, az egyéni szakkiképzés, a parancsnokok és törzsek tagjainak felkészítése, valamint a szinten tartó, továbbfejlesztő kiképzések.³⁰

A Magyar Honvédség kötelekében szolgálatot teljesítő katonáknak kivétel nélkül részt kell venniük és teljesíteniük kell az alapki-képzést, amelynek céljai és köve-

²⁸ Elkészültek a déli határvédelmi bázisok 2017.

²⁹ MH AIAK 2021a.

³⁰ MOHOS 2022: 37.

telményei a Magyar Honvédség Egységes Alapkiképzési Programjában³¹ szerepelnek. Az alapkiképzés során sajátítják el a katonák a számukra nélkülözhetetlen alapkészségeket és képességeket. Az egyéni kiképzési rendszer fennmaradó elemei pedig biztosítják a Magyar Honvédség személyi állománya részére a kiképzettség és a szakmai felkészültség megalapozását és erősítését. A rendszer ezáltal képessé válik biztosítani a megfelelő létszámú és felkészültgű katona rendelkezésre állását a kötelékkiképzések végrehajtásához.³²

Az egyes haderőnemek, fegyvernemek és szakcsapatok kiképzési követelményei nagymértékben különböznek, mivel a katonák az adott beosztáshoz szükséges különbözőféle egyéni és kollektív szakképzéseken vesznek részt. A fentiek azt jelentik, hogy az alapfelkészítést követően a szárazföld kötelékében szolgálatot teljesítő híradó katona más jellegű felkészítést kap, mint egy lövész, egy harckocsizó vagy egy légi-erőnél szolgáló helikopterszerelő.

A határon történő szolgálatteljesítés újszerű feladatot jelentett a Magyar Honvédség teljes állománya részére. Az őrszolgálat ugyan nem volt újdonság katonáink számára, azonban a határőrizeti feladatok komplex végrehajtása már igen. A határon végrehajtandó határőrizeti feladatok elsősorban a katonai rendész, a lövész, valamint a missziós kontingensekben hasonló feladatkörben szolgált katonáknak jelentettek – az előzetes kiképzésük miatt – kisebb kihívást, azonban a határőrizeti feladatok teljes spektrumára ők sem készültek fel.

A rendszerszemléletű kiképzés egyik legfőbb alapelve az, hogy a kiképzés mindenkor alkalmazkodjon a műveleti követelmények változásaihoz.³³ Ezt alapul véve tervezte és szervezte meg a Magyar Honvédség a határra vezényelt katonák további egyéni felkészítéseit. A manőverszázadokhoz vezényelt aktív állományú (hivatásos és szerződéses) katonák a déli határszakaszra történő kikerkezésük előtt ismereteiket felfrissítendő kiképzésen vettek részt, amelynek során gyakorolták a személy- és gépjármű-igazoltatásokat, átvizsgálásokat, a határ őrzés-védelme során alkalmazott technikai eszközök, távcsövek, éjjellátó eszközök, hőkamerák és a vegyi eszközök, valamint a személyi szabadság korlátozására rendszeresített eszköz (például bilincs) használatát. Nagy hangsúlyt fektettek a kényszerítő eszközök alkalmazására, a fegyverhasználat szabályaira (a Btk. 21; 22; 23. szakaszában meghatározott jogos védelmi, valamint végszükség eseteinek felismerésére), valamint az elsősegélynyújtásra. Több esetben előfordult, hogy a határőrizeti feladatokra kijelölt katonák ekkor találtak először a rendszeresített kényszerítő eszközökkel, valamint az azok által kifejtett hatásmechanizmussal, ami megnehezítette a kiképzés végrehajtását. A felkészítés kiterjedt továbbá a rendészeti teendőkre, a határsértések felismerésére, a határzár műszaki elemeire és biztonsági berendezéseinek ismeretére, valamint az illegális határsértők pszichológiai kezelésére.³⁴ Az elsősegélynyújtási ismeretek

³¹ Ált/58 A Magyar Honvédség Egységes Alapkiképzési Programja.

³² Ált/24, 9-1 – 9-2.

³³ Ált/24, 4-2.

³⁴ VÉGH 2021.

is különösen fontosnak bizonyultak, mivel a honvédek tapasztalatai alapján a műszaki határázaron keresztüljutó illegális határátlépők rendszeresen megsérültek a határsértés közben, sérüléseiket az őket feltartóztató katonáknak kellett a helyszínen ellátniuk, több esetben pedig szakellátás (Országos Mentőszolgálat) kirendelésére is szükség volt. A határvédelemre vezényelt tartalékos katonák felkészítése is hasonló volt.³⁵ A felkészítés pontos részleteitől, azok nem nyilvános volta miatt eltekintek. A felkészítések a fent említett újszerűség ellenére is sikeresnek tekinthetők, mivel az oda vezényelt katonák a Magyar Honvédség bármely alakulatánál is szolgáltak, képesek voltak ellátni a feladataikat.

A kéthetes váltások során a manőverszázadokba beosztott állomány a határra érkezése után egy beillesztő, szinten tartó, négy-öt órás képzésen frissítette fel a korábban elsajátított ismereteket. Az ide beosztott katonák 12 órás váltásokban teljesítettek szolgálatot. Minden 12 órás szolgálatot megelőzőtt egy közvetlen eligazítás, amelyen a szolgálatba lépők tájékoztatást kaptak az időszerű adatokról, aktuális migrációs helyzetről és a szolgálatteljesítés idején várható időjárásról is.³⁶

A manővererőkhöz érkező állományt a saját alakulata általában az egyéni felszereléssel és fegyverzettel, vegyvédelmi felszereléssel és rohamsisakkal látta el. A szolgálatteljesítés során az alapfelszerelés az egyéni fegyverzet, a málhamellény, a sisak, a gumibot és az EDR-rádió volt, egyes esetekben kiegészülve távcsővel, éjjellátóval, MK-3 vagy MK-9 parikaspray-vel. A veszélyes határszakaszokon a katonák az előljáró parancsára repeszálló mellényt, a rohamsisak helyett CRC-³⁷ sisakot és CRC-pajzsot használtak.

Az illegális határátlépők több módszerrel is megpróbálták a határázaron áthatolni. Az egyik módszer a határázár megrongálása, ami bűncselekmény.³⁸ A megrongálás jelentése: az eszköz állagának károsítása (jelen esetben a határázár vagy annak kiegészítő elemei, például kamerák, lámpák, érzékelők stb.), amelynek hatására az értékük lecsökken. Az eszköz vagy létesítmény nem szükségszerűen válik használhatatlanná. A megrongálás megállapítható abban az esetben is, ha a cselekmény következtében az eszköz a rendeltetészerű használatra alkalmatlanná válik, azonban az eredeti állapot visszaállítása lehetséges.³⁹ Ide tartozik például a határkerítés drótvágóval történő átvágása.⁴⁰ A második módszer az úgynevezett „létrázás”: a határsértők létrát támasztanak a határkerítéshez és azon keresztül lépnek be az ország területére.⁴¹ A harmadik módszer az alagútásás volt, amelyeken keresztül észrevétlenül tudtak behatolni Magyarországra területére. Az alagutak nagy részét általában Szeged és Mórahalom között és környékén találták meg.⁴² A következő módszer az átúszás

³⁵ Kell az erősítés a határra, készülnek a tartalékosok 2020.

³⁶ VÉGH 2021.

³⁷ *Crowd riot control* – tömegkezelés.

³⁸ 2012. évi C. törvény, Határázár megrongálása 352/B. §.

³⁹ KIRÁLY 2017: 52–83.

⁴⁰ A határázár megrongáló migránsokat fogtak el Röszkénél 2019.

⁴¹ Így erősítik meg a határázárát 2022.

⁴² Szűcs 2020.

a vízi határon (Tisza, Maros és Ferenc-csatorna), gumicsónakokon vagy összekötött uszadékfákon és palackokon történő átkelés, aminek megakadályozására a Rendőrség és a Magyar Honvédség radarral és éjjellátóval is felszerelt hajókat, valamint rohamcsónakokat vezényelt a déli vízi határszakaszra.⁴³ Végül pedig a határzár megkerülése, erre a magyar–szerb–román hármashatáron nyílt lehetőség, ahol a keleti vége van a műszaki határzárnak, ott az IBH már nem akadályozza meg, hogy akár nagyobb csoportokban hajtsanak végre határsértést.⁴⁴

Az illegális határátlépők által használt módszerek, eszközök és eljárások az évek során természetesen változtak, ahogyan a rendfenntartó erők is, tulajdonképpen lekövték egymást az akció-reakció elve alapján.

A katonák által végrehajtott feladatok sokrétűek voltak. Itt csak a határőrizet érdekében közvetlenül tevékenykedő honvédek feladatait ismertetem, a logisztikai és egészségügyi állomány feladatait nem. Az első feladat a jelenlétfokozó járőrszolgálat, amelyet a határkerítés mellett gyalogosan járőrpárokban láttak el.⁴⁵ Gépjárművekkel is hajtottak végre járőrszolgálatot,⁴⁶ többnyire a határvonal közvetlen közelében. A gyalog vagy gépjárműves járőrök állhattak csak katonákból vagy lehettek vegyesek (katona és rendőr közös járőrök). A Magyar Honvédség kutyás járőrökkel is támogatta a határőrizetet. Kezdetben a rendőri erők vezetésével, azonban 2022-ben már önállóan hajtották végre a járőrtevékenységüket. Alapvető különbség a többi járőr feladatellátásához képest, hogy a kutyákkal nem közvetlenül az országhatár vonalán folyt a munkavégzés, hanem körülbelül annak 2-3 kilométeres mélységében. Általában kora estétől reggelig a többi járőrhöz hasonlóan 12 órában teljesítették a feladataikat.⁴⁷ A Tisza folyón tűzseréssz járőrhajóval,⁴⁸ míg a Maros folyón és a Ferenc-csatornán rohamcsónakokkal hajtottak végre a honvédek vízi járőrözési feladatokat.⁴⁹ Légi felderítés is segítette a déli határszakasz védelmét. Mi-24, Mi-17, Mi-8 és H145M típusú helikopterekkel nemcsak demonstrációs járőrözést hajtottak végre, hanem felderítési feladatokat is elláttak. A helikopter személyzete a kijelölt határszakasz felett repült át és gyűjtött információkat a megszabott határvédelmi feladatok támogatása érdekében. Amennyiben rendellenes tevékenységet észlelt, azt azonnal jelentette, és az érintett területen szolgálatot teljesítő személyi állomány megkezdte a szükséges műveletek végrehajtását.⁵⁰ A Honvédség folyamatosan felderítő erőkkel is támogatta a határőrizeti tevékenységet. A határ mellé vezényelt felderítőerők alkalmazták többek között a multispektrális felderítő komplexumot – amely radar-, videó- és hőkamerarendszert egyesít, így támogatva hatéko-

⁴³ SZABÓ 2017.

⁴⁴ VÉGH 2021.

⁴⁵ HARASZTI 2019.

⁴⁶ RÉVÉSZ 2020.

⁴⁷ DÖRNYEI 2022.

⁴⁸ ÖRDÖG 2020.

⁴⁹ HARASZTI 2019.

⁵⁰ MH AIAK 2021b.

nyan a vizuális felderítést –, valamint a Skylark pilóta nélküli légi jármű-rendszert is.⁵¹ Feladataikat többnyire kora estétől reggelig látták el.

A Magyar Honvédség tagjainak a fegyver és más kényszerítő eszközök használatát jelenleg a 2022. évi VII. törvény, egyes törvényeknek a honvédelemmel, a gazdaságfejlesztéssel, valamint a kormányzati igazgatással összefüggő módosításáról és a 2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről (új Hvt.), míg korábban a 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről (Hvt.) szabályozta.

A katonákat ugyan kivonták a déli határázár határőrizeti feladataiból, de újbóli bevonásuk ebbe a szerepkörbe bármelyik pillanatban bekövetkezhet. Veszélyhelyzetben annak jogszabályban rögzített akadálya nincs. A Magyar Honvédség a katonáit alapvetően nem határőrizeti és rendvédelmi feladatokra készíti fel, bár az alakulatok képesek az alapvető felkészítések megtartására, elsősorban a személyi állomány gyakorlati tapasztalatainak felhasználásával, azonban ez nem feltétlenül elegendő. A felkészítés színvonalának emelése érdekében javaslom a tiszti és altiszti hallgatók felkészítési programjába legalább egy szemeszter erejéig beemelni az ezen feladatokra történő felkészítést. A kiképzésben nemcsak a jogszabályismeretet, hanem egy úgynevezett „képezd a kiképzőt”⁵² intézkedéstaktikai elméleti, valamint gyakorlati blokk is helyet kaphatna, amelyet egy elméleti és gyakorlati vizsgával javaslok lezárni. Ezzel biztosítva az újonnan avatott altiszti és tiszti állomány megfelelő felkészültségét és hosszabb távon a teljes Magyar Honvédség ilyen irányú kiképzettségének emelését.

Összegzés

Magyarország déli határán a 2015-ben megépített határőrizeti célú ideiglenes kerítés célja az illegális bevándorlás megakadályozása volt. A Magyar Honvédség erői 2015 júniusa és 2022. december vége között a határázár megépítésében és a Rendőrség határrendészeti kirendeltségeinek megerősítésében és támogatásában (egy rövid megszakítással) folyamatosan részt vettek. Az eltérő szervezeti kultúrák ellenére nagyszerű együttműködés alakult ki a két szervezet között. A napi kapcsolat során a szervezetek eltérő képességei kiválóan kiegészítették egymást. A rendőrök és a katonák sokat tanultak egymástól. A közös cél elérésének érdekében a jelmondat az „együtt előre” volt.⁵³

Dolgozatomban bemutattam a határázár kialakításának és a Magyar Honvédség erői odavezénylésének jogi hátterét, valamint a határőrizeti feladatba beosztott katonák kiképzését, amivel bizonyítottam a hipotézisemet, hogy a katonák a határra

⁵¹ Révész 2021.

⁵² Train the trainer.

⁵³ CHRISTIÁN 2017: 153–154.

történő vezénylésük előtt megfelelő felkészítést kaptak a kényszerítő eszközök használatára és a fegyverhasználati szabályokra vonatkozóan.

A témával kapcsolatos szakirodalom feldolgozása során törekedtem a vonatkozó szabályozók és intézkedések minél alaposabb és teljesebb feldolgozására, azonban a Magyar Honvédség Parancsnoksága és a Honvéd Vezérkar által erre feladatra kiadott intézkedések nem nyilvánosak, így csak a nyílt forrásokra támaszkodhattam, ezért nem tudtam teljes képet adni a szabályozói környezetről és a katonák pontos feladatairól.

A Magyar Honvédség határőrizeti és rendvédelmi felkészítése színvonalának emelése érdekében javaslatot tettem a tiszti és altiszti hallgatók felkészítési programjába legalább egy szemeszter erejéig beemelni az ezen feladatokra történő kiképzést. Javaslatot tettem a jogszabályismeret mellett egy úgynevezett „képezd a kiképzőt” intézkedéstaktikai elméleti és gyakorlati felkészítésre is, valamint a kiképzettséget tanúsító vizsgára. Ezzel biztosítva a frissen avatott altiszti és tiszti állomány megfelelő felkészültségét és hosszabb távon a teljes Magyar Honvédség ilyen irányú kiképzettségeinek emelését.

Felhasznált irodalom

- A határvadászok átvették a katonák feladatait a déli határon (2022). *Kormany.hu*, 2022. december 29. Online: <https://kormany.hu/hirek/a-hatarvadaszok-atvettek-a-katonak-feladatait-a-de-li-hataron>
- A határzárát megrongáló migránsokat fogtak el Röszkénél (2019). *Magyar Hírlap*, 2019. szeptember 4. Online: www.magyarhirlap.hu/kronika/20190904-a-hatarzarat-roszkenel-megrongalo-migransok-ellen-indult-eljaras
- Ált/24 (2013): Magyar Honvédség Kiképzési Doktrína 1. kiadás, I.-II. Kötet.
- Ált/58 (2017): A Magyar Honvédség Egységes Alapkiképzési Programja.
- BALLA József – KUI László (2017): A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár és határőrizetre gyakorolt hatásai. *Hadtudományi Szemle*, 10(1), 222–238. Online: www.academia.edu/33527095/HADTUDOM%C3%81NYI_SZEMLE_BALLA_J%C3%93ZSEF_1_KUI_L%C3%81SZL%C3%93_2
- BODA József főszerk. (2019): *Rendészettudományi Szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus. Online: https://nkerpo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/14690/743_Rendeszettudomyani_Szaklexikon_e_2020_04_28_.pdf
- CHRISTIÁN László (2017): „Rendőri helyzetjelentés a frontvonalról”. A 2015. évi migrációs helyzet rendőri kezelése. In TÁLAS Péter (szerk.): *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Budapest: Dialóg Campus, 149–158. Online: https://fejlesztisprogramok.uni-nke.hu/document/fejlesztisprogramok-uni-nke-hu/Magyarország_es_a_2015_os_migracios_valsga_web.pdf
- DÖRNYEI Levente (2022): Járőrtársak. *Honvédelem.hu*, 2022. augusztus 22. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/08-22-jarortarsak.html>
- Elkészültek a déli határvédelmi bázisok (2017). *Origo.hu*, 2017. március 20. Online: www.origo.hu/itthon/2017/03/elkeszultek-a-hatarvedelmi-bazisok#google_vignette
- HARASZTI Gyula (2019): Rohamcsónakkal a határ mentén. *Magyar Nemzet*, 2019. június 19. Online: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2019/06/rohamcsonakkal-a-hatar-menten>

- Határrendészeti Helyzetkép. Online: www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszeti
- HEISSLER, Julian (2021): Merfels drei große kleine Worte. *Tagesschau*, 2021. szeptember 4. Online: www.tagesschau.de/inland/merkel-wir-schaffen-das-101.html
- Honvédelmi Minisztérium (2022): Határsértőket fogtak el a katonák és a rendőrök. *Honvédelem.hu*, 2022. január 15. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/hatarsertoket-fogtak-el-a-katonak-es-a-rendorok.html>
- Így erősítik meg a határzárát. *Hirado.hu*, 2022. augusztus 18. Online: <https://hirado.hu/belfold/cikk/2022/08/18/igy-erositik-meg-a-hatarzarat>
- Kell az erősítés a határra, készülnek a tartalékosok (2020). *Magyar Nemzet*, 2020. július 1. Online: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2020/07/kell-az-erosites-a-hatarra-keszulnek-a-tartalekosok>
- KIRÁLY Balázs László (2017): Bővebb gondolatok a határzáróról. *Belügyi Szemle*, 65(6), 52–83. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.6.4>
- KITANICS Máté – PAP Norbert (2022): Az irreguláris migráció feltartóztatására épített déli magyar határzár (2015–2021). *Balkán Füzetek*, Különszám 3., 19–34. Online: https://real-j.mtak.hu/26822/1/Balkan_Fuzetek_2022_k3.pdf
- KUI László (2016): A magyar határőrizet technikai támogatásának aktuális helyzete. *Határrendészeti Tanulmányok*, 2, 118–129. Online: www.academia.edu/37611690/A_magyar_hat%C3%A1r%C5%91rizet_tech%C3%A1mogat%C3%A1s%C3%A1nak_aktu%C3%A1lis_helyzete_pdf
- KUI László (2021): Katonai határvédelem vagy rendészeti határőrizet? *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 9(2), 79–102. Online: https://epa.oszk.hu/02500/02511/00017/pdf/EPA02511_katonai_jogi_szemle_2021_2_079-102.pdf
- Magyarország Kormánya (2023): Befejeződött a déli határzár megerősítése és kibővítése. Online: <https://kormany.hu/hirek/befejezodott-a-deli-hatarzar-megerositese-2023>
- MH 86. Szolnok Helikopter Bázis (2020): Meggyőződhetek a valós elfogás közbeni feladatokról. *Honvédelem.hu*, 2020. október 2. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/meggyozodhetek-a-valos-elfogas-kozbeni-feladatokrol.html>
- MH AIAK (2021a): Felújították a tábort ellátó pontot Bácsbokodon. *Honvédelem.hu*, 2021. június 1. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/felujitottak-a-tabori-ellato-pontot-bacsbokodon.html>
- MH AIAK (2021b): Légi járőrözés a déli határszakaszon. *Honvédelem.hu*, 2021. május 19. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/legi-jarorozes-a-deli-hatarszakaszon.html>
- Migrációkutató Intézet (2015): A jelenlegi migrációs hullám okai. Online: <https://migraciokutato.hu/2015/09/10/a-jelenlegi-migracios-hullam-okai/>
- MOHOS Zsolt (2022): *A Magyar Honvédség gyakorló- és lötereinek rendszerezése, fejlesztési lehetőségei*. Diplomamunka. Budapest: NKE.
- ÖRDÖG Kovács Márton (2020): Megerősített vízi határ. *Honvédelem.hu*, 2020. január 11. Online: <https://honvedelem.hu/media/aktualis-videok/megerositett-vizi-hatar.html>
- PETRUSKA Ferenc (2019): A migrációs kihívás jogi leképeződése Magyarországon, különös tekintettel a Magyar Honvédség Szerepére. In FARKAS Ádám (szerk.): *Az állam katonai védelme az új típusú biztonsági kihívások tükrében*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 51–59. Online: <https://bit.ly/3DZFReV>
- phoenix (2015): Flüchtlingspolitik: “Wir schaffen das”-Statement von Angela Merkel am 31.08.2015. *YouTube*. Online: www.youtube.com/watch?v=kDQki0MMFh4
- RÉVÉSZ Béla (2020): Növelik a katonák létszámát a határon. *Honvédelem.hu*, 2020. január 5. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/a-magyar-honvedseg-parancsnokanak-helyettese/novelik-a-katonak-letszamat-a-hataron.html>
- RÉVÉSZ Béla (2021): Biztos kezekben a határvédelem. *Honvédelem.hu*, 2021. december 15. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/biztos-kezekben-a-hatarvedelem.html>

- SZABÓ Dániel Vilmos – NÉMET Tamás (2015): Újra menekültek jöhetnek Magyarországra. *Index.hu*, 201. november 11. Online: https://index.hu/kulfold/2015/11/11/ujra_menekultek_johetnek_magyarorszagra
- SZABÓ Zoltán (2017): Hajókkal erősítik a magyar–szerb határszakaszt. *Hajozas.hu*, 2017. április 2. Online: <https://hajozas.hu/magazin/itthon/megerositettek-a-magyar-szerb-vizi-hatar-szakasz-vedelmet/>
- SZÉP Ferenc (2022): Magyarország a tömeges méretű illegális migráció időszakában és a fizikai határzár létesítése. *Rendőrségi Tanulmányok*, 5(2), 80–103. Online: https://epa.oszk.hu/04000/04093/00019/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2022_2_080-103.pdf
- SZŰCS Dániel (2020): Alagút-elhárító mélykerítés épült a határkerítés alatt. *Szegeder*, 2020. október 13. Online: <https://szegederarchivum.hu/alagut-elharito-melykerites-epult-a-hatar-kerites-alatt/>
- VÉGH Attila (2021): A migránsok annyi felé futnak, ahányan vannak. *Magyar Nemzet*, 2021. június. 4. Online: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2021/06/a-migransok-annyi-fele-futnak-ahanyan-vannak>

Jogi források

2007. évi LXXXIX. törvény az államhatárról
2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2015. évi CXXVII. törvény az ideiglenes biztonsági határzár létesítésével, valamint a migrációval összefüggő törvények módosításáról
2015. évi CXL. törvény egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról
2015. évi CXLII. törvény egyes törvények Magyarország államhatárának hatékonyabb védelmével és a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról
2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről
2022. évi VII. törvény egyes törvényeknek a honvédelemmel, a gazdaságfejlesztéssel, valamint a kormányzati igazgatással összefüggő módosításáról
- 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről
- 25/2015. (IX. 14.) BM–HM együttes utasítás a Magyar Honvédségnek a rendőrségi feladatok ellátásában történő közreműködése rendjéről
- 40/2019. (V. 31.) HM utasítás határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár létesítésével kapcsolatos és a tömeges bevándorlás miatt kihirdetett válsághelyzetre vonatkozó feladatokról
- 11/2022. (III. 25.) HM utasítás a határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár létesítésével kapcsolatos és a tömeges bevándorlás miatt kihirdetett válsághelyzetre vonatkozó feladatokról szóló 40/2019. (V. 31.) HM utasítás módosításáról

ABSTRACT

Reinforcing Support of the Hungarian Defence Forces in the Border Surveillance Tasks of the Southern Legal Border

Imre SZÉNÁSI

In 2015, Hungary experienced an unprecedented wave of immigration, with the country serving as a transit state for many refugees. As a result, the Hungarian government erected temporary fences along the Hungarian-Serbian and Hungarian-Croatian borders for border control purposes. However, it became evident that the police forces were incapable of effectively guarding the southern green border before its complete closure. As a result, the Hungarian Defence Forces were required to support the police.

It was hypothesised that the soldiers had received sufficient training in the use of coercive measures and the rules governing the use of weapons prior to their deployment to the border and throughout the execution of border protection duties. Furthermore, it was hypothesised that they had been adequately trained in the activities they were involved in during the execution of border protection duties until their withdrawal from the deployment to the border. Open sources were used in this thesis as official military sources are not public.

The legal background of the establishment of the border fence and the deployment of the Hungarian Defence Forces were presented as well.

To enhance the quality of border guard and law enforcement training for the Hungarian Defence Forces, I suggest incorporating a minimum of one semester of training for these duties into the officer and non-commissioned officer training programme.

Keywords: Hungarian Defence Forces, temporary fence for border control purposes, training, coercive means, illegal immigration